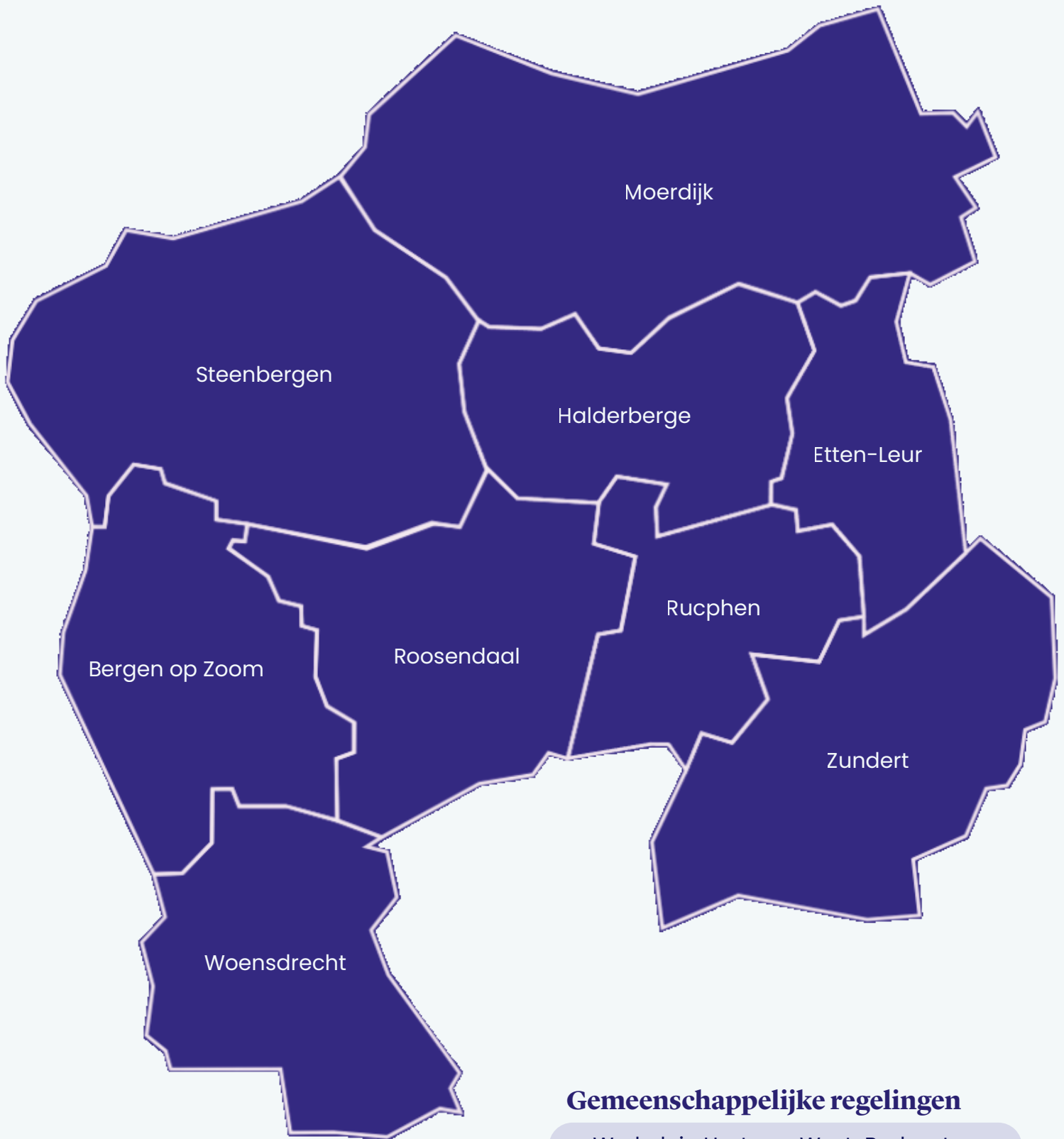

DECENNIUM

EEN TERUGBLIK OP 10 JAAR
WEST-BRABANTS ARCHIEF

Werkgebied

Gemeenschappelijke regelingen

- Werkplein Hart van West-Brabant
- Belastingssamenwerking West-Brabant
- WVS Groep
- Regio West-Brabant
- ICT West-Brabant West

Op 1 juli 2026 viert het West-Brabants Archief haar tienjarig jubileum. In 2016 besloten drie voormalige archiefdiensten – Historisch Centrum het Markiezenhof, het gemeentearchief Roosendaal en het Regionaal Archief West-Brabant – de krachten te bundelen. Ook het Werkplein Hart van West-Brabant, de WVS-groep, Belastingssamenwerking West-Brabant, ICT West-Brabant West en de Regio West-Brabant sloten zich aan bij de nieuwe Gemeenschappelijke Regeling. Hoog tijd om na tien jaar eens de balans op te maken.

In deze eenmalige jubileumuitgave komen de voorzitter van het Dagelijks Bestuur en de oud-directeuren aan het woord om hun visie op het WBA te delen. Daarnaast laten een erfgoedverhaal en artikelen over cijfers, de studiezaal en vrijwilligers zien wat er in tien jaar allemaal is bereikt en waar nog steeds hard aan wordt gewerkt. Ook de mensen achter het WBA krijgen een gezicht. Zij zijn immers de drijvende kracht binnen de organisatie. In het interview met directeur Inge Hommel komen al deze onderwerpen samen in een menselijke beschouwing van de organisatie en visie voor het toekomstige beleid.

Kortom: in Decennium blikken we terug op de resultaten van de afgelopen tien jaar, wordt er stilgestaan bij waar het WBA nu staat én wordt er alvast vooruitgekeken naar de uitdagingen van de toekomst. Wij wensen u namens alle medewerkers van het WBA heel veel leesplezier.

De redactie

Inhoudsopgave

04

"Dit is nog maar het begin"

Een voorwoord door de voorzitter van het Dagelijks Bestuur West-Brabants Archief

05

Van de Atlantische Oceaan naar... Putte

Sporen van de Titanic in West-Brabant

06

2017 - 2025 in cijfers

08

Aan het roer van een nieuw schip

De voormalig (plaatsvervangend) directeuren van het WBA aan het woord

10

"Mensen moeten vanuit hun passie kunnen blijven werken."

Een interview met directeur Inge Hommel

12

Wie Beheert de Archieven?

De mensen achter het West-Brabants Archief

16

"Het hart van de organisatie"

De studiezaal van het WBA

18

West-Brabant door de lens van Ben & Thom

Vrijwilligers ontsluiten een visueel geheugen

20

Het archief is soms een puzzel

"Dit is nog maar het begin"

Een voorwoord door de voorzitter van het Dagelijks Bestuur
West-Brabants Archief

"De eerste wet der geschiedschrijving is niets onwaars te zeggen en niets waars te verzwijgen."

Met deze beroemde uitspraak wilde de Romeinse staatsman en filosoof Cicero benadrukken hoe belangrijk het is om de geschiedenis eerlijk en volledig weer te geven. Maar dan moet ook wel alles dat met die geschiedenis te maken heeft volledig, vindbaar en toegankelijk zijn vastgelegd. Natuurlijk geldt dat ook voor onze regionale geschiedenis.

Het WBA werd tien jaar geleden opgericht om de krachten van archiefdiensten in de regio te bundelen, de kwaliteit van archiefbeheer te verhogen en de geschiedenis van de regio West-Brabant beter toegankelijk te maken. Dat is meer dan gelukt, want het WBA heeft inmiddels een cruciale rol in het vastleggen én voor iedereen toegankelijk maken van die geschiedenis. Van de papieren en digitale archieven van onze negen aangesloten gemeenten tot stamboomgegevens van onze inwoners, maar bijvoorbeeld ook een Beeldarchief met inmiddels ruim 150.000 afbeeldingen. Het WBA is er voor inwoners, onderzoekers, genealogen én ambtenaren.

"Het verleden snel gevonden" is het uitgangspunt, en daar is het WBA de afgelopen tien jaar zeker in geslaagd. In die tien jaar is er qua ontwikkeling, groei en professionalisering ontzettend veel gebeurd. Dankzij de inzet van velen is een stevige en waardevolle organisatie opgebouwd. Dat is absoluut iets om trots op te zijn bij het vieren van dit jubileum. We zijn dan ook dankbaar voor de betrokkenheid, de samenwerking en de toewijding van alle medewerkers, bestuurders en partners die een bijdrage hebben geleverd.

En dit is nog maar het begin, want de ambities zijn groot en onze regionale geschiedenis is omvangrijk. Met vertrouwen kijken we dan ook vooruit naar de toekomst. Een toekomst waarin het WBA zich blijft ontwikkelen en van grote betekenis blijft voor de geschiedenis van onze gemeenten en de inwoners van West-Brabant. Op naar het volgende jubileum en veel mooie mijlpalen!

AART-JAN MOERKERKE

Van de Atlantische Oceaan naar... Putte

Sporen van de Titanic in West-Brabant

De ramp met de Titanic lijkt op het eerste gezicht ver verwijderd van West-Brabant, maar toch bestaat er een bijzondere regionale verbinding. De enige persoon die bij deze scheepsramp om het leven kwam en in Nederland begraven ligt, vond zijn laatste rustplaats in Putte, een dorp op de grens met België.

Joodse begraafplaatsen in grensgebied

Putte herbergt drie joodse begraafplaatsen, wat op het eerste gezicht opvallend lijkt, maar historisch goed te verklaren is. Door de nabijheid van Antwerpen, met zijn grote joodse gemeenschappen, ontstond hier een bijzondere situatie. In België bestaat namelijk geen garantie op eeuwige grafrust, terwijl dit binnen de joodse traditie van groot belang is. Net over de grens, in Nederland, kon die zekerheid wel worden geboden.

In het begin van de twintigste eeuw werden daarom in Putte drie begraafplaatsen gesticht. De oudste, uit 1910, werd opgericht door de Nederlandse Israëlitische Begraafenisvereniging Antwerpen (later de Frechie Stichting). In 1913 volgde de orthodoxe begraafplaats van Chevra Kadishé Machsike Hadass. In 1920 werd daar nog een derde begraafplaats aan toegevoegd, Shomre Hadass, bedoeld voor kosteloze begrafenissen voor minder draagkrachtigen.

Jacob Birnbaum: een tragisch verhaal

Een van de meest bijzondere graven in Putte is dat van Jacob Birnbaum. Deze 25-jarige joodse man woonde in Antwerpen en werkte als diamantslijper en -handelaar in het familiebedrijf. Hij reisde regelmatig tussen Europa en de Verenigde Staten, waar het bedrijf kantoren had in New York en San Francisco.

In 1912 stond opnieuw een reis naar Amerika gepland. Oorspronkelijk zou Birnbaum eerder vertrekken met een ander schip, maar zijn plannen veranderden. Eerst besloot hij langer in Antwerpen te blijven om met zijn familie het joodse Pesachfeest te vieren. Vervolgens ging zijn geplande overtocht niet door vanwege een mijnstaking in Engeland. Uiteindelijk boekte hij een ticket op de Titanic.

Die beslissing werd hem fataal. De Titanic bereikte haar bestemming nooit en Birnbaum kwam om bij de ramp. Zijn lichaam werd later teruggevonden en via Halifax (Canada) naar Antwerpen overgebracht. Op 23 mei 1912 werd hij begraven op de joods-orthodoxe begraafplaats Machsike Hadass in Putte.

Een tastbare herinnering

Zijn graf is tot op de dag van vandaag eenvoudig te herkennen. Boven op de grafsteen prijkt een klein beeldje van een zinkend schip, een indringend symbool van de ramp die zijn leven beëindigde.

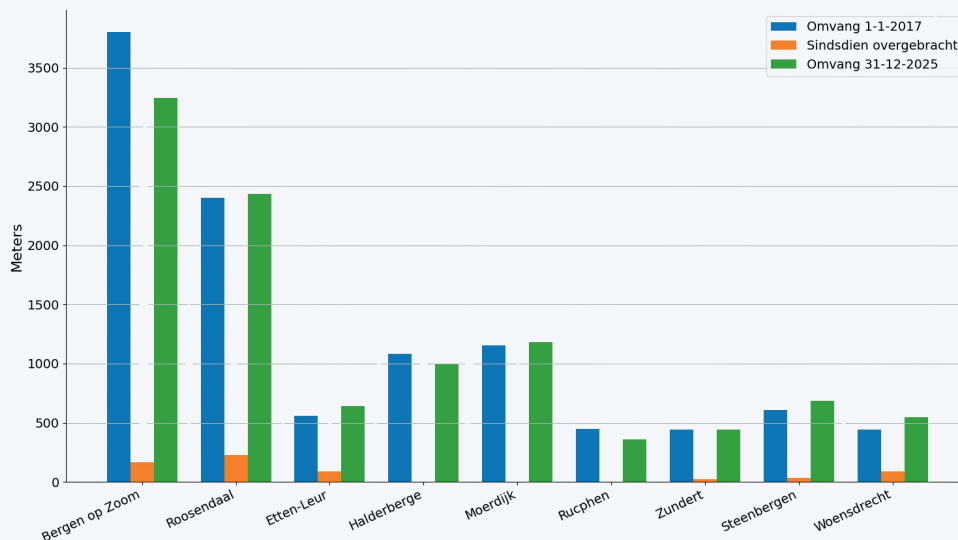
Zo vormt Putte, op de grens van Nederland en België, een onverwachte maar blijvende herinnering aan een van de bekendste scheepsrampen uit de geschiedenis. Het verhaal van Jacob Birnbaum laat zien hoe wereldgeschiedenis en regionale geschiedenis soms op bijzondere wijze samenkomen.

2017 – 2025

in cijfers

De afgelopen tien jaar is er bij het West-Brabants Archief veel werk verzet, maar de werkzaamheden zijn ook behoorlijk veranderd. Er heeft een flinke omslag plaatsgevonden van de fysieke archieven naar de digitale wereld. Die ontwikkeling is goed terug te zien in deze cijfers.

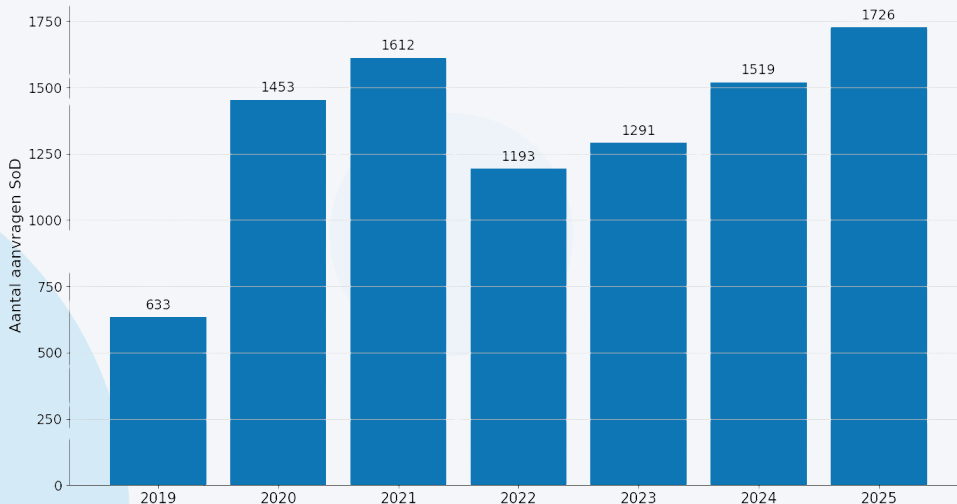

Strekkende meters aan archieven

Vanaf 2017 is er 642 meter aan archief overgebracht van de gemeenten naar het West-Brabants Archief. Toch is de totale hoeveelheid archief die het WBA beheert in de afgelopen tien jaar maar liefst ruim vierhonderd meter geslonken. Hoe kan dat? Dat is deels het resultaat van de materiële verzorging. Zo zijn archiefstukken die daarvoor in aanmerking hadden moeten komen alsnog vernietigd of zijn ze simpelweg efficiënter en passender verpakt. Maar het grootste deel van deze archieven zijn gedigitaliseerd en vervangen, zoals bijvoorbeeld de bouwdoSSIERS van Bergen op Zoom, Halderberge, Moerdijk, Rucphen en Woensdrecht die zijn opgenomen in het e-loket bouwdoSSIERS. De archiefstukken zijn dus niet "verdwenen", maar van vorm veranderd.

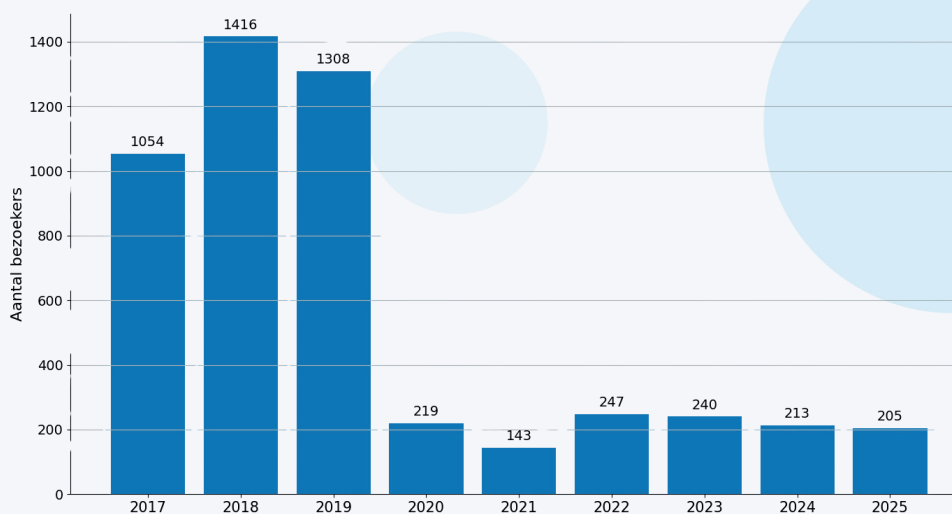
Digitalisering zet door

Maar de digitalisering gaat veel verder dan alleen bouwdoSSIERS. Sinds 2019 biedt het WBA een Scanning-on-Demand (SoD) service aan, waarmee onderzoekers scans kunnen aanvragen van álle archiefstukken, mits deze openbaar zijn en hun materiële staat dat toelaat. Hier wordt dan ook gretig gebruik van gemaakt en het aantal verzoeken neemt de afgelopen jaren steevast toe.

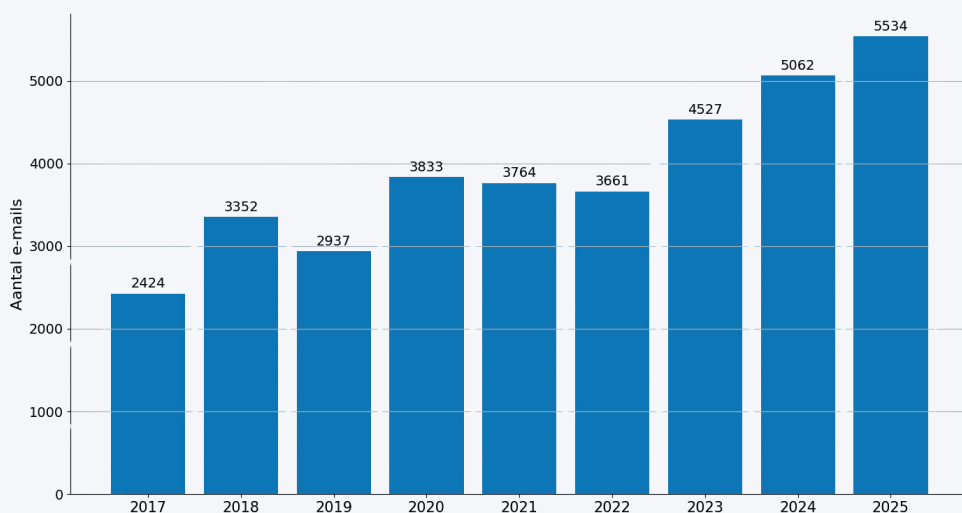
De studiezaal loopt leeg...

De digitalisering werpt zijn vruchten af: steeds meer mensen weten het WBA te vinden. Zo werden er in 2017 zo'n 2.602 bouwdoSSIERS ter inzage aangeboden in de studiezaal. Na de grote digitaliseringsslag, werden er in 2025 in totaal 17.815 bouwdoSSIERS digitaal verstrekt, waarvan er 13.665 afkomstig waren uit het e-loket bouwdoSSIERS en de overige 4.150 handmatig werden verstuurd via de mail. Deze komen nog boven op de overige SoD verzoeken. Hierdoor is een bezoek aan de studiezaal dus lang niet altijd meer nodig om informatie die ambtenaren, burgers of onderzoekers nodig hebben te vinden. Nadat het bezoekersaantal van de studiezaal tijdens de coronapandemie enorm kelderde, is het daarom nooit meer terug opgekrabbeld naar het oude niveau.

Maar de inbox loopt vol!

Toch blijft dienstverlening van belang om de ambtenaren, burgers en onderzoekers op weg te helpen in de archieven. Zij kunnen namelijk nog altijd binnenlopen op de studiezaal om hulp te krijgen bij hun historisch onderzoek en/of vragen. Vaker en vaker vinden zij echter hun weg naar het archief via de mail.

Aan het roer van een nieuw schip

De voormalige (plaatsvervangend) directeuren van het WBA aan het woord

Wim Reijnders, directeur-archivaris

(2016 – 2021)

Als één van de kwartiermakers, stond Wim Reijnders aan de wieg van het WBA. Voorafgaand aan hun samenkomst, waren de verschillende archiefdiensten "eenzame eilandjes" die niet competitief waren in overheidsland, aldus Reijnders. Dit terwijl ze allemaal te maken kregen met dezelfde uitdagingen en ontwikkelingen, zoals bezuinigingen binnen de gemeenten en de digitalisering van informatiestromen. Onder het WBA konden de negen West-Brabantse gemeenten en de voormalige archiefdiensten hun krachten daarvoor gaan bundelen. Zo werd er een nieuw en innovatief e-depot ontwikkeld om aan de behoeften van informatiehuishouding nu en in de toekomst te kunnen (blijven) voldoen.

"Voorafgaand aan hun samenkomst, waren de verschillende archiefdiensten 'eenzame eilandjes' die niet competitief waren in overheidsland."

Hans Janssen, plaatsvervangend directeur-archivaris (2021)

"een intensief traject voor zo'n relatief kleine gemeenschappelijke regeling"

Ook Hans Janssen – teamcoördinator, archivaris én plaatsvervangend directeur in 2021 – was een man van het eerste uur. Hij ervaarde de totstandkoming van het WBA als "een intensief traject voor zo'n relatief kleine gemeenschappelijke regeling". Zo vonden niet alleen de archieven er nieuw onderdak, maar ook het personeel. Het verhuizen van de archieven was bijna een eenvoudige klus in vergelijking met het verenigen van de drie verschillende werkculturen. Desondanks zag Janssen ook dat het WBA al in de eerste jaren resultaten boekte, zoals de inrichting van het voornoemde e-depot, maar ook de ontwikkeling van een eigen methodiek voor archieftoezicht in lijn met de Wet Open Overheid.

In de afgelopen tien jaar heeft het West-Brabants Archief onder leiding gestaan van vijf verschillende (plaatsvervangend) directeuren. Zij hadden elk hun eigen achtergrond, beoogde koers voor de organisatie, uitdagende vraagstukken en behaalde successen. In deze terugblik komen de vier voormalige directeuren nog één keer aan het woord.

Marcel Korving, directeur (2021 – 2024)

Met de komst van Marcel Korving als nieuwe directeur in 2021, volgde het WBA een landelijke trend in de archiefwereld waarbij de functies van directeur en archivaris van elkaar werden gescheiden. Korving werd directeur, Janssen bleef aan als archivaris (tot 2023, toen Chido Houbraken dit stokje van hem overnam). Bovendien was Korving de eerste leidinggevende die überhaupt geen relatie had tot de voormalige archiefdiensten. Juist omdat hij geen exponent was van die drie culturen, kon hij volgens Janssen het WBA verder smeden tot één organisatie. Daarnaast was Korving wel al bekend in de wereld van gemeentelijke overheden, waardoor hij ook de banden tussen de negen West-Brabantse gemeenten en het WBA kon aanhalen.

Juist omdat hij geen exponent was van die drie culturen, kon hij het WBA verder smeden tot één organisatie.

"een teken van verdere professionalisering"

Chido Houbraken, plaatsvervangend directeur-archivaris (2024)

In 2024 kreeg Korving de kans om zich elders verder te gaan ontwikkelen. Terwijl de zoektocht naar een nieuwe directeur werd gestart, nam archivaris Chido Houbraken de honneurs waar. Even werden daarmee de functies van directeur en archivaris opnieuw met elkaar verenigd. Toch bleef het streven om deze in de toekomst gescheiden te houden, zodat de directeur zich meer kon toelagen op bedrijfsvoering en de archivaris zich kon richten op informatiebeheer. Dit was volgens Houbraken "een teken van verdere professionalisering" van het WBA.

Inge Hommel, directeur (2024 – heden)

In 2024 werd er een nieuwe directeur aangesteld: Inge Hommel. Benieuwd naar haar visie? Lees dan verder op de volgende pagina... >>>>>>

'Mensen moeten vanuit hun passie kunnen blijven werken.'

Een interview met directeur Inge Hommel

Het West-Brabants Archief is in tien jaar uitgegroeid van archiefbewaarplaats tot een herkenbare partner voor gemeenten, onderzoekers en inwoners. Volgens directeur Inge Hommel is de essentie van het archief niet alleen het verzamelen en veiligstellen van documenten, maar ook het verbinden van mensen met hun geschiedenis en elkaar. In het gesprek toont ze trots, realisme en een duidelijke focus op mensen en professionaliteit.

Het archief vandaag

“Eigenlijk hebben we heel veel goud in handen.”

Inge omschrijft het WBA als een betrouwbare partner voor de deelnemers van de gemeenschappelijke regeling. Het is de plek waar hun belangrijke informatie wordt bewaard en ontsloten. Tegelijkertijd noemt ze het ook “een kluis met heel veel goud in handen”. Veel van de opgeslagen informatie komt namelijk nog niet ten goede aan het publiek. Die tegenstelling – er is veel materiaal beschikbaar, maar dat is weinig zichtbaar – vormt daarom een belangrijke aanjager voor het beleid van de komende jaren.

Analoog én digitaal

“Digitale documenten kunnen de originele stukken nooit vervangen.”

Volgens Inge is digitalisering van zowel werkprocessen als collecties van onmiskenbaar strategisch belang. Gemeentelijke processen verlopen steeds vaker digitaal en het archief heeft een inhaalslag te maken om de digitaal aangeleverde collecties te kunnen verwerken. Tegelijkertijd benadrukt ze dat het analoge karakter van erfgoed behouden moet blijven. Oude handschriften, tekeningen en oorkondes zijn onvervangbaar en verdienen eveneens zorg en conservering.

Daarnaast signaleert Inge technologische kansen, zoals toepassingen met AI. Deze kunnen sommige onderdelen van het werk minder arbeidsintensief maken en zelfs kwalitatief verbeteren. Die kansen wil ze daarom benutten, zonder de essentie van het vak uit het oog te verliezen.

De toenemende mate van digitalisering kent ook een keerzijde. Het belangrijkste knelpunt dat Inge noemt, is de complexiteit van de grote hoeveelheden data die opgeslagen en ontsloten moeten worden. Bovendien is ook dit materiaal kwetsbaar, bijvoorbeeld voor hacks, waartegen de systemen beveiligd moeten worden.

Mensen maken het verschil

Wat het WBA volgens Inge uniek maakt, zijn de mensen. Het team wordt gekenmerkt door betrokkenheid en passie voor het vak: eigenschappen die volgens haar essentieel zijn voor de kwaliteit van het werk en het publieke gezicht van de organisatie. Ze ervaart het archief als een organisatie met professionele slagkracht én een persoonlijke werkomgeving. Werkgeluk van het personeel binnen het WBA is dus geen zorg. Toch formuleert Inge een helder doel voor de komende tien jaar om dit als prioriteit te blijven behouden, zodat het archief optimaal kan functioneren.

“Als het personeel een cijfer moet geven voor werkgeluk, dient dat minimaal een 8 te zijn. Dan weet ik zeker dat het archief optimaal draait.”

Visie voor de toekomst

Het tienjarig jubileum is volgens Inge vooral een moment om verbinding zichtbaar te maken. Daarbij ligt haar focus op beheersing van technologie, mensen en samenwerken. Dat vereist wel investering in expertise, nadenken over nieuwe functies en het versterken van regionale samenwerkingen om complexe vraagstukken samen aan te pakken. Zo moet het WBA de komende jaren zichtbaarder en toegankelijker worden voor iedereen.

“Ik zou het fijn vinden als mensen ons nóg beter weten te vinden.”

Wie Beheert de Archieven?

De mensen achter het West-Brabants Archief

In de studiezaal, verscholen in de kantoortuin, tussen de schappen van het depot of op bezoek bij onze relaties: overal en nergens werkt het personeel van het WBA aan het beheer van de archieven. Hoewel niet altijd even zichtbaar, vormt elk team en elke medewerker een belangrijke schakel in het vormen, overbrengen, ontsluiten en bewaren van gemeentelijke én particuliere archieven en collecties. Hoog tijd dus om de teams en medewerkers van het WBA zelf eens in het zonnetje te zetten.

Bedrijfsvoering

Achter een goed functionerende organisatie gaat altijd een stevig fundament schuil: de bedrijfsvoering. Deze medewerkers zorgen ervoor dat alles op de achtergrond soepel verloopt: van personeel, financiën en ICT tot huisvesting, communicatie, facilitaire zaken én intern informatiebeheer. Zo kunnen alle medewerkers hun taken voor de gemeentelijke overheden en het brede publiek goed blijven uitvoeren.

De kracht van dit team is dat ze een relatief kleine organisatie helpt de eigen broek op te houden. Tijdens de coronacrisis waren ze bijvoorbeeld een belangrijke schakel om thuiswerken mogelijk te maken en ook nu houdt de bedrijfsvoering hybride werken mogelijk. Daarmee ondersteunen ze niet alleen de interne organisatie, maar ook samenwerking op maat voor onze externe partners.

“Bedrijfsvoering werkt aan de voorwaarden waaronder de rest van de organisatie goed kan functioneren.”
– Niek van Essen, medewerker bedrijfsvoering

V.l.n.r.: Niek van Essen, Inge Hommel, Renate van Deventer, Isabelle Toussaint, Frans Honkoop, Tara Heck

schappelijke regelingen. Vooral de AVG heeft grote impact gehad op de werkzaamheden van het WBA, want het beschikbaar stellen van archiefstukken is een kernactiviteit van het archief waarbij persoonsgegevens bijna altijd een rol spelen. In de nabije toekomst zullen ook de nieuwe Archiefwet en digitalisering verdere juridische aandacht vereisen.

Juridische zaken

Binnen een archiefdienst ligt verrassend veel juridisch werk. Zo zijn er overeenkomsten die opgesteld of beoordeeld moeten worden: van huur-, koop- en dienstverleningsovereenkomsten tot bruikleen-, schenkings- en ICT-contracten. Daarnaast passeren ook vraagstukken rond gemeentelijke overbrengingen, bestuursrecht, arbeidsrecht en intellectueel eigendomsrecht de revue.

Verder heeft het archief de afgelopen jaren te maken gehad met nieuwe wet- en regelgeving zoals de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), de Wet open overheid en de gewijzigde Wet gemeen-

"Het werk van een jurist in het archief is allesbehalve statisch."
- Isabelle Toussaint, jurist en functionaris gegevensbescherming

Personeelsvertegenwoordiging (PVT)

In organisaties met minder dan 50 FTE behartigt de PVT de belangen van de medewerkers, mede door middel van de ondernemingsraadrechten die het heeft. De PVT-leden van het WBA signaleren meningen en ideeën van collega's en nemen die mee in gesprekken met de directeur. Ook bij zorgen of knelpunten denkt de PVT actief mee in oplossingen.

Dankzij hun inzet, komt het geluid van de medewerkers op deze manier terug in bijvoorbeeld het vitaliteitsbeleid en de arbeidsvoorwaarden van het WBA. Hoewel het werk van de PVT dus niet altijd direct zichtbaar is, merken collega's de resultaten van hun inzet wel degelijk. Een sterke PVT is dan ook van groot belang omdat het zorgt voor verbinding, invloed en een prettige en veilige werkomgeving voor alle medewerkers.

**"Door toezicht te houden zorgt archiefinspectie dat informatie goed bewaard wordt en toegankelijk blijft."
- Jenny Joosse, adviseur kwaliteit en inspectie**

V.l.n.r.: Ilse Jansen, Jenny Joosse

**"De PVT is binnen het WBA een belangrijke schakel tussen personeel en leidinggevende."
- Mary van Hooijdonk-Vonk, voorzitter van de PVT**

V.l.n.r.: Isabelle Toussaint, Mary van Hooijdonk - Vonk, Jenny Joosse

Toezicht & inspectie

De gemeentearchivaris houdt toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de gemeenten die nog niet zijn overgebracht naar de archiefbewaarplaats. De archivaris controleert of de gemeente voldoet aan de eisen van de Archiefwet en de bijbehorende regelgeving en adviseert over een goede, duurzame en toegankelijke informatie- en archiefhuishouding.

De archiefinspecteur voert namens de archivaris of archiefdienst het praktische toezicht uit. Elk jaar worden inspecties of voortgangsgesprekken uitgevoerd, waarbij wordt gesignaleerd wat goed gaat en waar nog kansen liggen. Denk aan een tekort aan capaciteit bij de gemeente om achterstanden van archieven die al overgebracht hadden moeten zijn weg te werken. Zo helpt archiefinspectie de gemeenten om hun informatie op orde te krijgen en houden.

Archiefbeheer

Beheer houdt zich bezig met het verder op orde brengen en toegankelijk maken van archieven. Ook zijn zij verantwoordelijk voor de materiële zorg van de (beschadigde) stukken. Daarnaast heeft het WBA ook particuliere archieven en collecties die bestaan uit foto's, films, affiches en geluidsopnames. Deze zijn te raadplegen via de website.

Verder is beheer betrokken bij de overbrengingstrajecten van de archieven van de gemeenten, die na 20 jaar in goede geordende en toegankelijke staat overgebracht moeten worden naar een archiefbewaarplaats volgens de Archiefwet. De meeste gemeenten hebben inmiddels de archieven tot 2006 overgebracht. De archieven van na 2006 bestaan meer en meer uit digitale documenten die niet worden overgebracht naar het fysieke depot, maar naar het e-depot.

“Als een burger, onderzoeker of ambtenaar over honderd jaar informatie van nu zoekt met de technologie van die tijd, moet de informatie vindbaar, toegankelijk en betrouwbaar zijn.”

- Peter Stoop, informatieadviseur

V.l.n.r.: Tim Kerkhofs, Peter Stoop, Guido Swinkels

“De afgelopen tien jaar hadden alle overgebrachte gemeentelijke archieven samen een omvang van ca. 642 strekkende meter. De komende tien jaar verwachten we nog eens ca. 900 meter.”

- Albert Hoekstra, medewerker archiefbeheer

V.l.n.r.: Saskia van Bavel, Monique Raats, Albert Hoekstra, Peter Stoop, Mary van Hooijdonk - Vonk, Wouter Valentijn, Adriëne Wagenaar

E-depot

De wens om gezamenlijk een e-depot te kunnen ontwikkelen en gebruiken lag ten grondslag aan de oprichting van het WBA. Het e-depot is een veilige informatievoorziening om digitale overheidsinformatie te archiveren, beheren en preserveren. Zo blijft deze informatie voor iedereen duurzaam toegankelijk.

Inmiddels is er een volwaardig e-depot ingericht ten behoeve van de deelnemers van de Gemeenschappelijke Regeling. Ook is er veel kennis opgebouwd – zowel procesmatig als inhoudelijk – en is er een overbrengingstraject ontwikkeld met het daarbij behorende protocol. Een goede samenwerking met zowel de gemeenten als externe partijen zoals softwareleveranciers is daarbij van groot belang. De afgelopen tien jaar zijn achttien overbrengingstrajecten opgestart, waarvan er inmiddels tien zijn afgerond.

Erfgoed

Waar archieven vaak worden gezien als stille bewaarplaatsen van documenten en bronnen, zorgt het team erfgoed ervoor dat die bronnen gaan spreken. Ze verzamelen niet alleen verhalen, maar geven ze ook betekenis en vorm. De kern van hun taak is om erfgoed te verbinden met de regio en haar inwoners. Dit doen ze onder andere in samenwerking met heemkundekringen, erfgoedpartners en gemeenten. Zo zijn er in samenwerking met verschillende gemeenten elektriciteits- en nutskasten bestickerd met historische foto's.

Daarnaast werken ze aan de ontwikkeling van een website waar straks nog meer verhalen en collecties een plek krijgen. Daarmee willen ze laten zien dat erfgoed meer is dan een verzameling documenten of objecten: het vertelt verhalen, geeft betekenis aan het heden en helpt mensen te verbinden met hun verleden.

**"We brengen het verleden van West-Brabant dichterbij, zichtbaar en beleefbaar."
- Juliette Romijn, medewerker erfgoed**

V.l.n.r.: Ilse Jansen, Linda Prins, Tim Kerkhofs, Juliette Romijn, Gaby Craninckx

V.l.n.r.: Tim Kerkhofs, Elly van Eekelen, Gaby Craninckx, Linda Prins, Mireille Vergouwen, Sanne Bogers, Theo Marcelis

Dienstverlening

Ambtenaren of burgers die contact zoeken met het WBA, komen vaak als eerste terecht bij het team dienstverlening. Dagelijks worden vanuit de studiezaal, telefonisch en per mail talloze vragen beantwoord over stambomen, bouwvergunningen en beleidsvraagstukken.

Nieuwsgierig geworden? Lees dan verder op de volgende pagina...

Daarnaast zou het WBA niet zijn waar het nu is door de inzet van alle oud-medewerkers: Leo van den Berg, Iris van Blaricum, Paul van den Bosch, Desirée Bosters, Wati Dengkeng-Soenito, Ronald Goossens, Mark Hoefnagels, Joss Hopstaken, Hans Janssen, Marcel Korving, Conja van der Meule, André Moerbeek, Wim Reijnders, Ad Schrauwen, Pieter Vernooij en Rien Voermans, evenals natuurlijk de vele (oud-)vrijwilligers.

'Het hart van de organisatie'

De studiezaal van het WBA

Wie vandaag de dag het Koetshuis betreedt, wandelt zo het centrum van de dienstverlening van het West-Brabants Archief binnen: de studiezaal. Waar de kantoortuin op de eerste verdieping beschouwd mag worden als het brein van de organisatie, is de studiezaal zonder meer het hart. Dagelijks worden hier tientallen dozen vol met archiefstukken binnengebracht om allerlei vragen van ambtenaren en burgers te beantwoorden. Geen dag in de studiezaal is dan ook hetzelfde. Bovendien heeft de dienstverlening van het WBA sinds 2016 een behoorlijke ontwikkeling doorgemaakt.

Welkom in het Koetshuis

Op 9 februari 2017 werd in de studiezaal van het Koetshuis het WBA officieel geopend onder het toezicht van onder andere directeur Wim Reijnders, voorzitter van het bestuur Jac Klijs en Commissaris van de Koning Wim van de Donk. De studiezaal was toen uitgerust met zes computerwerkplekken, twee microfichelezers en één microficheprinter. Midden in de ruimte stond een grote, lange tafel waaraan de archiefstukken bestudeerd konden worden. Die archiefstukken worden nog altijd met speciaal vervoer over en weer gebracht uit de depots op afstand: één onder het Wilhelminaveld in Bergen op Zoom en één onder de tandartspraktijk aan de Beukenlaan in Oudenbosch. Zo kunnen de bezoekers van de studiezaal hun historisch bronnen-onderzoek uitvoeren met ondersteuning van de moderne gemakken.

Benieuwd naar hoe het moderne depot onder het Wilhelminaveld eruitziet? Hou dan onze website en socials in de gaten voor een exclusief kijkje achter de schermen en tussen de schappen.

Van fysiek naar digitaal

Inmiddels zijn de faciliteiten in de studiezaal teruggebracht naar vier computerwerkplekken en twee microfichelezers. Dat heeft alles te maken met de digitalisering van de samenleving en daarmee ook het archiefwezen. Zo'n tien jaar geleden maakte de Scanning-on-Demand-service (SoD) haar opkomst in het Nederlandse archieflandschap. Hiermee kunnen mensen een verzoek indienen om specifieke archiefstukken of dossiers te laten digitaliseren, waarna zij deze binnen afzienbare tijd vanuit huis online kunnen inzien. Dankzij de inzet van verschillende medewerkers, ontwikkelde ook het WBA in 2019 zo'n service.

In de eerste jaren werden alle scanverzoeken nog met de hand verwerkt en vond de digitalisering ervan plaats bij een extern bedrijf. Tijdens de coronacrisis dreigde dit proces echter plotsklaps stil te vallen vanwege de verschillende complicaties die de lockdowns met zich meebrachten. Zonder toegang tot de bronnen voor zowel burgers, ambtenaren als de medewerkers van het WBA zelf, was het doen van onderzoek vrijwel onmogelijk. Dankzij de wens vanuit het WBA om deze service niet alleen in stand te houden maar óók te verbeteren, evenals de ontwikkeling van nieuwe technieken en software die het proces verbeterden, werd SoD in eigen huis doorontwikkeld.

Computers eruit, scanstraat erin!

Inmiddels zijn onze bezoekers zeer bekend met SoD. Dankzij deze service komen steeds meer bronnen online beschikbaar, waardoor een bezoek aan de studiezaal lang niet altijd meer noodzakelijk is om gedegen onderzoek te kunnen doen. Er is dan ook ruim plaatsgemaakt voor een scanstraat bestaande uit drie innovatieve scanners waarmee het WBA eigenhandig bijna alle soorten en maten archiefstukken volledig kan digitaliseren.

Daarnaast is er inmiddels ook ruimte vrijgekomen in de studiezaal voor andere werkzaamheden. Zo worden er nieuwe acquisities voor het archief geïnventariseerd en beschreven, zodat deze voortaan vindbaar en toegankelijk zijn. Ook werken er geregeld vrijwilligers aan de verdere (digitale) ontsluiting van met name genealogische bronnen. Het is er dus niet per se rustiger geworden.

In de studiezaal wordt nog altijd niet stilgezeten.

De studiezaal in het Koetshuis is overigens niet het enige centrum van dienstverlening dat verbonden is aan het WBA. Ook het Historisch Informatiepunt (HIP) in Roosendaal vormt nog altijd een belangrijke spil in het West-Brabantse archieflandschap die het verleden toegankelijk moet maken én houden. Zo wordt op het HIP de bibliotheekcollectie van het voormalige gemeentearchief Roosendaal bewaard, zijn er op microfiche oude Roosendaalse kranten te bekijken én zitten ook daar geregeld vrijwilligers ijverig te werken aan het indiceren van bronnen.

Het verleden snel gevonden

Informatieprofessionals en dienstverleners zijn en blijven ook in de toekomst onmisbaar in het archiefwezen. Terwijl er nog altijd hard wordt gewerkt om archieven beter toegankelijk te maken, bieden nieuwe overbrengingen vanuit de gemeentes en particuliere acquisities zich alweer aan. Deze bestaan lang niet altijd meer uit papieren archieven: digitale bouwdoSSIers, websites of "videotulen", al deze nieuwe soorten media moeten een plekje krijgen in het archief. Daarvoor wordt inmiddels al tien jaar hard gewerkt aan een e-depot waarin de digitale documenten en bestanden duurzaam worden bewaard.

Daarmee wordt het archieflandschap ook weer een stukje complexer. Daarom blijven de dienstverleners een belangrijke schakel om ambtenaren, onderzoekers en burgers door dit landschap naar de door hen gezochte informatie te navigeren. Dit doen zij in persoon, per mail of via de telefoon, maar altijd vanuit de studiezaal.

De studiezaal van het West-Brabants Archief is geopend op dinsdag en donderdag van 09:00 tot 16:00. Om originele archiefstukken in te zien, is het maken van een reservering vereist. Voor andere vragen, mag je altijd binnen komen lopen of een mail sturen naar: studiezaal@westbrabantsarchief.nl. Daarnaast zijn de dienstverleners van maandag tot en met donderdag in de ochtend telefonisch te bereiken op het nummer: 085-0404110.

Door de lens van Ben & Thom

Vrijwilligers ontsluiten een visueel geheugen

In het Roosendaalse EKP-gebouw – het tijdelijke onderkomen van het Historisch Informatiepunt – werken vrijwilligers voor het West-Brabants Archief aan een bijzonder stuk regionaal erfgoed: de omvangrijke fotonegatievenarchieven van persfotografen Ben Steffen en Thom van Amsterdam. Het gaat om een verzameling van zo'n half miljoen negatieven, vastgelegd door Ben en Thom tussen 1970 en 1997 toen zij werkzaam waren voor respectievelijk De Stem en het Brabants Nieuwsblad. Zij legden de regio vast tijdens grote gebeurtenissen en op alledaagse momenten. De groep vrijwilligers zorgt nu dat deze beelden beschreven en vindbaar worden in de beeldbank van het WBA.

Vier vrijwilligers, vier perspectieven

Frans Heck behoort tot de eerste vrijwilligers van het project. Hij begon vijftien jaar geleden met de toenmalige gemeentearchivaris van Roosendaal, Joss Hopstaken, met het ontsluiten van de collecties. Dat was en is nog een hele klus: negatieven zonder duidelijke gegevens moeten worden vergeleken met kranten om ze te contextualiseren. "Het was echt speurwerk," blikt Heck terug.

"Ik vind het leuk om met papieren kranten te werken. Dan leeft de geschiedenis voor mij echt."
– Jeannine Hermans

Jeannine Hermans werkt vanuit een journalistieke achtergrond. Zij werkte jarenlang bij BN/De Stem en kent de wereld van persfotografie van dichtbij. Het werken met oude kranten is voor haar nog altijd onmisbaar.

Jan Hein van der Bruggen werkt ook alweer ruim tien jaar aan het project. Zijn kennis van Roosendaal en zijn omgeving, het regionale nieuws en de collectie helpen hem om negatieven te beschrijven, ook als deze nooit in de krant hebben gestaan. Het werk heeft op diens beurt zijn blijk op de stad weer veranderd: "Ik ben naar de stad gaan kijken door de ogen van de fotografen."

Frank Evertse is een nieuwere aanwinst voor de vrijwilligersgroep. Hij werkt sinds enkele jaren mee aan het project, nadat hij op zoek ging naar een nieuwe invulling voor zijn vrijwilligerswerk. "Ik vind het leuk om bezig te zijn met nieuws," vertelt hij. Het werken met historische negatieven heeft zijn belangstelling voor het verleden verder aangewakkerd.

Sommige beelden maken extra indruk. Zo herinnert Jan Hein een beeld van twee boeren die elkaar helpen op een dijk bij Tholen, een eenvoudig moment dat samenwerking en solidariteit uitstraalt. Jeannine ziet bovendien dat veel thema's tijdloos zijn: "Het valt mij op dat er eigenlijk niets veranderd is. Maatschappelijke kwesties keren telkens terug, al verandert de context."

Wat zie je?

Het beschrijven van negatieven is nauwkeuring werk. Elk beeld wordt bekeken met dezelfde vragen: wat zie je, waar is het en wie zijn erbij betrokken? Om deze vragen te beantwoorden, gebruik de vrijwilligers verschillende bronnen. Zo zijn de kranten natuurlijk een waardevol hulpmiddel, maar ook hun persoonlijke kennis en herinneringen.

Het werkproces is dan ook niet altijd eenduidig. Over de juiste trefwoorden en interpretaties van beelden wordt regelmatig gediscussieerd. Juist die uitwisseling van ideeën maakt samenwerken zo waardevol: door samen te kijken en overleggen, komen de vrijwilligers tot beschrijvingen van negatieven die precies én toegankelijk zijn.

Het visuele geheugen

Het project "Ben & Thom" laat zien hoe belangrijk alle vrijwilligers zijn voor het toegankelijk maken van erfgoed. Dankzij hun tomeloze inzet groeit het visuele geheugen van West-Brabant als een verzameling van beelden waarmee het verleden weer tastbaar wordt. Van alledaagse straatbeelden tot bijzondere gebeurtenissen: ieder beeld vertelt een verhaal, nauwkeurig beschreven door de vrijwilligers.

De negatieven en beschrijvingen uit de collecties van Ben en Thom zijn online beschikbaar via de beeldbank op de website van het West-Brabants Archief. Daarmee zijn ze toegankelijk geworden voor een breed publiek van onderzoekers en historici tot inwoners die nieuwsgierig zijn naar de geschiedenis van hun omgeving.

Een uitgebreidere versie van dit artikel is te lezen op www.westbrabantsarchief.nl

Het archief is soms een puzzel

B	K	N
IJ		O
E	S	C

Paardensprong

Door de letters in een specifieke volgorde te verbinden, vergelijkbaar met de L-vormige zet van een schaakpaard (twee vakjes horizontaal/verticaal, dan één haaks) kun je een woord vormen. Begin bij een willekeurige letter. Elke letter kan slechts één keer worden gebruikt. Weet jij welk woord hier staat?

Oplissing

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Hint: Een oude benaming voor een belastingregister.

Woordzoeker

Streep de woorden weg. De overgebleven letters vormen een gezegde.

W	I	F	E	T	S	A	K	F	B	E
W	A	Z	O	E	K	E	N	E	S	A
N	R	T	D	T	D	D	I	I	E	D
H	A	E	O	N	O	P	R	H	A	O
E	K	C	S	O	A	A	A	C	K	C
X	U	O	S	P	T	T	L	R	T	U
E	T	D	I	N	A	A	S	A	E	M
D	S	E	E	D	B	F	T	E	N	E
N	R	V	R	E	N	D	R	O	B	N
I	N	W	L	B	E	H	E	E	R	T
I	A	T	R	E	G	I	S	T	E	R

AKTEN	INDEX
ARCHIEF	INVENTARIS
BEHEER	KAST
BESTAND	LABEL
CODE	ORDNER
DATA	PAPIER
DOCUMENT	REGISTER
DOOS	SCAN
DOSSIER	STUK
FOTO	ZOEKEN

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Archi-filippine

Door de antwoorden in te vullen ontstaat er op de grijze lijn een woord. Sommige vakjes hebben een cijfer als hulpmiddel. Het cijfer komt overeen met een bepaalde letter. Het archief is soms een puzzel... Succes!

1. boek met kaarten
2. registers waarin belangrijke akten werden genoteerd
3. overzicht van een collectie
4. perkamenten akte met zegel
5. bladwijzer
6. verklaring een akte gezien te hebben en de inhoud genoteerd
7. digitaal opslagsysteem
8. biografisch naslagwerk
9. vastgestelde periode waarbinnen documenten bewaard moeten of mogen blijven
10. register van ontvangsten en uitgaven

1		3	6		9										
2		14			3		6		5			12			
3						3		6	11	10		9			
4			14		1		5	3	2	5					
5						8	7	2							
6							7		12		9				
7		2	7				11	3							
8						2		2	5	3	11	5			12
9			13						5	3	2	5	12		8
10		12							6						

Vul de gevonden letters in bij de cijfers. Weet jij welke zin er staat?

1	2	3

4	2	5	6	2	7	2	8

9	8	2	6

10	2	4	11	8	7	2	8

Colofon

© West-Brabants Archief

Decennium is een uitgave van het West-Brabants Archief ter ere van het tienjarig bestaan van de organisatie. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook en evenmin in een geautomatiseerd gegevensbestand worden opgeslagen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het West-Brabants Archief.

Redactie

Gaby Craninckx, Tara Heck, Albert Hoekstra, Ilse Jansen, Adriënne Wagenaar

Eindredactie

Gaby Craninckx

Vormgeving

Tara Heck, Jim Verbiest

Fotografie

Evelyne van Ballegooijen, Adriënne Wagenaar

Contact

West-Brabants Archief

Hofstraat 2b
4611TJ Bergen op Zoom

 www.westbrabantsarchief.nl

 info@westbrabantsarchief.nl
(vragen over bedrijfsvoering)

 studiezaal@westbrabantsarchief.nl
(vragen over archiefonderzoek)

 085-0404110
(maandag t/m donderdag van 09:00 tot 12:30)

Afbeelding voorzijde

Bergen op Zoom: Detail van de maquette voor blinden en slechtzienden op het binnenplein van het Markiezenhof, Steenbergsestraat 8, aangeboden door Lionsclub Scaldis in 2018. Het Koetshuis, Hofstraat 2b, waar sinds 2017 het West-Brabants Archief in is gevestigd, A.T.H. Wagenaar (2026).

Afbeeldingen achterzijde

Bergen op Zoom: Interieur van de studiezaal van het West-Brabants Archief in het Markiezenhof, Steenbergsestraat 6, A.T.H. Wagenaar (2016).

Bergen op Zoom: Hofstraat 2b, toegangsdeur studiezaal het West-Brabants Archief, gevestigd in het Koetshuis, A.T.H. Wagenaar (2026).

Bergen op Zoom: Steenbergsestraat 6, VVV Brabantse Wal, A.T.H. Wagenaar (2026).

Oudenbosch: het (voormalige) gebouw van het Regionaal Archief West-Brabant aan de Beukenlaan, M.A.M. Voermans (2008).

Oudenbosch: studiezaal Regionaal Archief West-Brabant aan de Beukenlaan, M.A.M. Voermans (2007).

Roosendaal: gemeentearchief, Markt 35: interieur studiezaal, A.T.H. Wagenaar (2010).

Bergen op Zoom: Hofstraat 2b, voorgevel van het West-Brabants Archief, gevestigd in het Koetshuis. Links toegangspoort achterplein Markiezenhof, rechts de beeldentuin, A.T.H. Wagenaar (2026).

Roosendaal: Markt 35, 37: voorgevel gemeentearchief en gemeentelijke dienst Stadsontwikkeling Beheer, E.A. de Rooij (2004).

Overige afbeeldingen

Het auteursrecht van de in deze uitgave gebruikte foto's en artikelen berust bij de respectievelijke makers. De redactie heeft getracht met uiterste zorgvuldigheid de rechthebbenden te achterhalen en toestemming voor gebruik te verkrijgen. Voor verdere vragen of opmerkingen over de verantwoording, kunt u mailen naar: info@westbrabantsarchief.nl

